

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

เวธกา เปล่งชัย¹, จุไรรัตน์ คุรุโคตร¹

¹คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

เวธกา เปล่งชัย, จุไรรัตน์ คุรุโคตร. (2566). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย ปีที่ 6(6), 2566 : 151 – 163.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบริบทวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยววัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ คือ มีศาสนสถานภายในวัดที่สร้างจากไม้เป็นส่วนใหญ่ มีกลิ่นอายของความเป็นอีสานผสมล้านนา พร้อมทั้งมีวัฒนธรรมประเพณีตามแบบฉบับของศาสนาพุทธและชาวอีสานทั่วไป และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.90 พบว่า ด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 และน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.66 ตามลำดับ

คำสำคัญ : ศักยภาพ การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม วัดป่าวังน้ำเย็น

A Study of Cultural Tourism Potential of Wat Pa Wang Nam Yen, Koeng Sub-district, Mueang District, Maha Sarakham Province

Waythaka Plengchai¹, Jurairat Kurukodt¹

¹Faculty of Environment and Resource Studies, Mahasarakham University
Kham Riang Sub-District, Kantharawichai District, Maha Sarakham province 44150

Waythaka Plengchai, Jurairat Kurukodt. (2023). A Study of Cultural Tourism Potential of Wat Pa Wang Nam Yen, Koeng Sub-district, Mueang District, Maha Sarakham Province. Thai Journal of Environmental Studies Vol. 6(6), 2023: 151 – 163.

Abstract

The purposes of this research were to study the contextual of Wat Pa Wang Nam Yen, Keng sub-district, Mueang district, Maha Sarakham province and to study the potential of cultural tourism at Wat Pa Wang Nam Yen, Keng subdistrict, Mueang district, Maha Sarakham province. The sample used in the study was 30 tourists visiting Wat Pa Wang Nam Yen, Keng sub-district, Mueang district, Maha Sarakham province. The tool used in the research was the questionnaire on the potential study of cultural tourism Wat Pa Wang Nam Yen, Keng subdistrict, Mueang district, Maha Sarakham province. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that Wat Pa Wang Nam Yen, Keng sub-district, Mueang district, Maha Sarakham province is outstanding and uniqueness, inside the temple, there are religious places that are mostly made of wood. There is a smell of Isan mixed with Lanna, along with the traditional culture of Buddhism and Isan people in general and is an important cultural tourist attraction of Maha Sarakham province. There is a potential for cultural tourism at Wat Pa Wang Nam Yen, Keng subdistrict, Mueang district, Maha Sarakham province, overall it was at a high level, with an mean score of 3.90. It was found that the aspect with the greatest potential was tourist attraction, at a high level with an mean score of 4.30. Followed by the environment in tourist attractions, at a high level with an mean score of 4.05. and the least was the facilities of tourist attractions, at a high level with an mean score of 3.66 respectively.

Keywords: Potential, Tourism, Cultural, Wat Pa Wang Nam Yen

1. บทนำ

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญ ของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดกทาง วัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวของวัฒนธรรม ประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละ พื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อีกทั้ง ประเทศอื่น ๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในประเทศของตนเอง การท่องเที่ยววันนี้เป็น อุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่ต่าง สนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความ เป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นนั้น การท่องเที่ยวในลักษณะ ดังกล่าวเราเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พิทยวัฒน์ พันธะคร และคณะ, 2561: 1)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทต่อการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็น รายได้หลักทางหนึ่งของประเทศที่จะนำมาใช้ในการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งขึ้น ในแต่ละปีที ผ่านมาจะเห็นได้ว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันรายได้จาก การท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท., 2558) นอกจากนี้ประเทศไทยยังมี สิ่งดึงดูดใจอีกหลายด้าน เช่น สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็น ธรรมชาติ ทั้งที่เป็นธรรมชาติทางน้ำ ภูเขา ทะเล ป่า และ ถ้ำ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการ ท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่กว้างไกล ที่จะได้รับความ เพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรีย์ะ ศิลปะ วิถีวัฒนธรรม ตลอดจนเพื่อศึกษาถึงคติความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพในพิธีกรรมต่าง ๆ (พระครูโพธิสุวรรณคุณ, 2562: 1197-1216)

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลาง ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบรรยากาศของเมืองที สงบเงียบ และเรียงรายตามแบบฉบับของเมืองอีสาน มี ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนเมืองนี้จึงได้ สัมผัสวิถีชีวิตชาวอีสานอันเรียบง่ายและบริสุทธิ์ เป็น

เสน่ห์ที่นับวันจะหาได้ยากในสังคมเมืองปัจจุบัน เมือง มหาสารคามถือว่าเป็นเมืองแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ มี ประวัติความเป็นมายาวนานมาหลายร้อยปี เพราะพบ หลักฐานทางโบราณคดีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา นอกจากนั้นแล้วยังเคยได้รับอิทธิพลของศาสนา พราหมณ์ ผ่านมาทางชนชาติขอม ในรูปแบบสมัยลพบุรี เช่น กู่สันตรัตน์ กู่บ้านเขวา กู่บ้านแดง และ กู่อื่น ๆ รวมไปถึงจนถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาของขอม อยู่ตามผิวดินทั่ว ๆ ไปในจังหวัดมหาสารคาม (การ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561: เว็บไซต์)

วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม สร้างขึ้นโดย พระครูสุริยันต์ โสภปัญโญ ผู้ เป็นลูกศิษย์ของ หลวงปู่คำพันธ์ โสภปัญโญ พระภิกษุผู้ เป็นที่เคารพรักของชาวอีสาน ความโดดเด่นของวัดป่าวัง น้ำเย็น คือ เจดีย์ศรีมหาสารคามองค์ใหญ่สีทองงดงาม มองเห็นสวยเด่นแต่ไกล รวมถึงศาลาการเปรียญไม้ ขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศซึ่งใช้เสาไม้ถึง 112 ต้น ภายในวัดยังเป็นທີ່ประดิษฐานพระพุทธรูปทรงเครื่องที สร้างจากทองคำบริสุทธิ์ 3 องค์ ปัจจุบันนอกจากเป็นที่ ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ยังมีชื่อเสียงมากขึ้นด้านการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562: เว็บไซต์)

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็น สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาที่ผู้คนจากหลายพื้นที่ได้ เดินทางมาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด ท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม และชมสถาปัตยกรรมการสร้างอาคารต่าง ๆ โดยการศึกษาด้านศักยภาพการท่องเที่ยวภายในวัดป่า วังน้ำเย็น แบ่งออกเป็น 5 ด้านประกอบด้วย ด้านการ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว ด้าน สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อที่จะได้ทราบศักยภาพของการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาบริบทวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวในวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวในวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด 30 คน ได้จากการเลือกแบบสุ่มเจาะจง

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ บริบทของวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

3.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม จากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัย

2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่มีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีประเด็นเกี่ยวกับการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การรองรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ค่าความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 0.99 ซึ่งมีค่า 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

4) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความสอดคล้อง (IOC)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์บริบทวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

บริบทวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม มีรายละเอียดดังนี้ (พระครูปลัดทรงศักดิ์ นีราโย, 2565: สัมภาษณ์)

4.1.1 ประวัติความเป็นมา สืบเนื่องมาจาก พระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบูรพาเทพนิมิต อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ท่านเป็นศิษย์หลวงปู่คำพันธ์ โฆสปัญโญ พระเกจิอาจารย์ชื่อดังภาคอีสาน ทำให้ญาติโยมชาวมหาสารคามมีความเลื่อมใสศรัทธา ในปี พ.ศ. 2548 นางสมถวิล สุทธิวาริ ได้ถวายที่ดินจำนวน 11 ไร่ 2 งาน ณ บ้านวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม แต่พระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ เพื่อใช้ในการสร้างวัดปฏิบัติธรรม ในปี พ.ศ. 2549 พระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ พร้อม

ด้วยญาติโยมและศิษยานุศิษย์ ได้ร่วมแรงร่วมใจกัน พัฒนาพื้นที่ที่รกร้าง เริ่มสร้างเสนาสนะขึ้นภายในวัดเพื่อเป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์ จนทำให้วัดป่าวังน้ำเย็นมีความเจริญรุ่งเรืองตามลำดับ และมีเนื้อที่ตั้งวัดจำนวนกว่า 30 ไร่ จากนั้น พระครูสุริยันต์ได้ขอตั้งวัดกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงประกาศตั้งเป็นวัดขึ้น ในพระพุทธศาสนามีนามว่า วัดพุทธนาราม สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ประกาศ ณ วันที่ 22 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555 โดยมีพระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก ปัจจุบันมีพระครูปลัดทรงศักดิ์ นิราลโย เป็นเจ้าอาวาส

4.1.2 ที่ตั้งภูมิประเทศ วัดป่าวังน้ำเย็น ตั้งอยู่ที่บ้านวังน้ำเย็น หมู่ที่ 14 ตำบลเก็ง อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอมะนัง มหาสารคาม ประมาณ 2.5 กิโลเมตร ตามถนนแจ้งสนิท (23) ต่อด้วยถนนหลวง หมายเลข 2367 อยู่ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลเก็ง ประมาณ 4 กิโลเมตร ตามถนนหลวงหมายเลข 2367 ต่อด้วยถนนหลวงชนบท ลักษณะภูมิประเทศวัดป่าวังน้ำเย็นมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินเหนียว มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

4.1.3 อาณาเขต วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม มีอาณาเขตติดต่อกัน ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านวังน้ำเย็น หมู่ที่ 14 ตำบลเก็ง ทิศใต้ ติดต่อกับ ห้วยคะคาง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ถนนทางหลวงชนบท ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านวังน้ำเย็น หมู่ที่ 14 ตำบลเก็ง

4.1.4 การปกครอง วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม มีการปกครอง ดังนี้ 1) พระครูปลัดทรงศักดิ์ นิราลโย ตำแหน่ง เจ้าอาวาส 2) พระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ ตำแหน่ง ประธานสงฆ์ และมีพระลูกวัด จำนวน 13 รูป เณร จำนวน 1 รูป ซึ่งไม่มีการจดบันทึกรายชื่อ เนื่องจากไม่ได้ประจำอยู่ภายในวัดเป็นเวลานาน

4.1.5 ศาสนสถาน วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม มีศาสนสถานี่สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ โดยได้จากการที่พระอาจารย์สุริยันต์ โฆสปัญโญ เดินทางไปแสวงบุญในหลายประเทศ แถบอาเซียนแล้วพบเห็นไม้เหล่านี้ถูกตัดทิ้งไว้ จึงคิดนำกลับมาสร้างประโยชน์ โดยการขนส่งทางเรือจาก

ประเทศลาวเข้าประเทศเวียดนาม จากนั้นส่งเข้ามายังท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แล้วจึงไปรับเอา ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 4 เดือน ซึ่งศาสนสถานในวัดมี จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ 1) ศาลาลงพุ่มไม้ โฆสปัญโญ ภายในมีรูปหล่อหลวงปู่คำพันธ์ โฆสปัญโญประดิษฐานอยู่ 2) ศาลาปฏิบัติธรรมไม้สัก 112 ต้น ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สร้างจากไม้เนื้อแข็ง ประกอบด้วย ไม้แดง ไม้ประดู่ ตกแต่งด้วยไม้สักทอง มูลค่ากว่า 80 ล้านบาท ภายในศาลามีพระแก้วมรกต 3 ถู และหุ่นขี้ผึ้งพระเกจิอาจารย์ชื่อดังหลายรูป อาทิ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เป็นต้น 3) ศาลาสมเด็จพระพุฒาจารย์ (สนิท ขวนปัญโญ ป.ช.๙) ภายในมีรูปหล่อหลวงพ่อบุญเทพประทานพรเทพทันใจประดิษฐานอยู่ พร้อมทั้งมีลูกนิมิต เจดีย์ และร้านเช่าวัตถุมงคลอยู่ภายในศาลา มีโฆษกคอยพาทำพิธีต่าง ๆ 4) มหาธาตุเจดีย์ศรีมหาสารคาม ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ อัฐิหลวงปู่คำพันธ์ โฆสปัญโญ และพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าหนักกว่า 760 กิโลกรัม มูลค่า 700 ล้านบาท เกิดจากการร่วมกันระหว่างวัดและญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาในการจัดสร้าง 5) อุโบสถไม้ตะเคียนทอง เป็นอุโบสถที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ภายในมีพระนาคปรกหน้าตัก 60 นิ้ว ทำจากไม้สักทอง ถูกออกแบบโดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพัฒนา 6) หอระฆังเสาไม้ใหญ่ สูง 17 เมตร สร้างจากไม้สักขนาดใหญ่ 7) ช้องยักษ์ อยู่ใกล้หอระฆังเสาไม้ใหญ่ข้างประตูวัดทางทิศเหนือ 8) กุฏิกรรมกร เป็นกุฏิที่เจ้าอาวาสจำวัดอยู่ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของวัด ติดห้วยคะคางใกล้มหาธาตุเจดีย์ศรีมหาสารคาม

4.1.6 สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานการณการแพร่ระบาดของ Covid-19 วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม มีสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานการณการแพร่ระบาดของ Covid-19 ดังนี้ 1) ไฟฟ้า มีการใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดมหาสารคาม 2) น้ำบาดาล มีการวางบ่มน้ำและนำน้ำบาดาลจากใต้ดินมาใช้เพื่ออุปโภคภายในวัด 3) จุดทิ้งขยะ มีการกำจัดขยะโดยการนำขยะใส่ถุงแล้วนำไปทิ้งที่บ่อพักขยะ จากนั้นก็ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเก็งมารับไปกำจัดต่อไป โดยถึงขยะภายในวัด มีจำนวนทั้งหมด 5 จุด 4) ห้องน้ำ มีห้องน้ำแยกชายและหญิงภายในหลังเดียวกัน และมีห้องน้ำพระ รวมทั้งหมด 3 แห่ง รวมทั้งสิ้น

ประมาณ 60 ห้อง 5) ลานจอดรถ มีทั้งหมด 3 แห่ง ประกอบด้วย ลานจอดรถหน้ากำแพงวัด ภายในวัด และหน้ามหาธาตุเจดีย์ศรีมหาสารคาม 6) จุดบริการเจลล้างมือแอลกอฮอล์ มีทั้งหมด 7 จุด โดยจะมีบริเวณหน้าทางเข้าศาลา และกุฏิทุกแห่ง 5) ร้านค้า มีจำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์ของฝากมหาสารคาม ร้าน COFFEE กาแฟไทย และโซนร้านขายสินค้า O-TOP หน้าศาลาปฏิบัติธรรมไม้สัก 7) สะพาน มีทั้งหมด 2 แห่ง เป็นสะพานข้ามห้วยคดาง ประกอบด้วย สะพานที่สร้างจากหน่วยงานราชการ และสะพานคอนกรีตพญานาคที่สร้างโดยวัด เชื่อมพื้นที่วัดที่อยู่ 2 ฝั่งของห้วยคดางเข้าหากัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชนเดินทางข้ามไปมาได้อย่างสะดวก โดยได้รับอนุญาตจากกรมชลประทาน และธนารักษ์พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

4.1.7 การมีส่วนร่วมของชุมชน วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม ได้มีการจ้างชาวบ้านภายในชุมชนบ้านวังน้ำเย็น หมู่ที่ 14 มาประกอบอาชีพค้าขายดอกไม้/รูปเทียน ภาคในวัด จำนวน 1 คน และทำความสะอาดวัด จำนวน 11 คน โดยให้ค่าจ้างวันละ 300 บาท นอกจากนี้ ภายในชุมชนบ้านวังน้ำเย็นยังมีจิตอาสาสมัครเปลี่ยนกันทำความสะอาดภายในบริเวณวัดทุกวัน โดยมีทั้งคนแก่ คนวัยทำงานและเยาวชน ซึ่งจิตอาสาที่มาทำความสะอาดวัดไม่มีการกำหนดวันและเวลา สามารถมาทำได้เมื่อสะดวกและเมื่อมีเวลาว่าง

4.1.8 เอกลักษณะ วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นอย่างยิ่ง เพราะเสนาสนะภายในวัดส่วนใหญ่สร้างจากไม้ดูสวยงามทรงคุณค่า ด้วยฝีมือของช่างที่ประณีตบรรจงสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เสนาสนะที่โดดเด่น อาทิ ศาลาปฏิบัติธรรม เป็นศาลาปฏิบัติธรรมที่สร้างจากไม้ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ประกอบด้วย เสาไม้สักทองขนาดใหญ่ จำนวน 112 ต้น อีกทั้งยังมีห้วยคดางตัดผ่านภายในวัดอีกด้วย สถาปัตยกรรมต่าง ๆ ภายในวัด สร้างโดยช่างประจำวัด ชื่อ นายออมสิน จริง

แล้ว เป็นชาวอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สร้างตามแบบที่ เกิดจากจินตนาการของพระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ ผสมกับแบบประยุกต์จากโบราณสถานต่าง ๆ ที่สำคัญ ทั้งทางภาคเหนือและภาคอีสาน เพื่อให้มีความเป็นอีสานดั้งเดิมแต่มีกลิ่นอายล้านนาผสมผสานกันอย่างลงตัว กำแพงวัดถูกสร้างด้วยอิฐสีลาแลง นอกจากนี้ ทางจังหวัดมหาสารคามได้มีการมอบเอกสารการใช้ประโยชน์ที่ดินให้แก่วัด โดยมีนายโชคชัย เดชอมรธัญ ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามในขณะนั้น เป็นประธานในพิธี การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด นอกจากจะเป็นการใช้ประโยชน์ภายในวัดแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม สามารถสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นอีกด้วย

4.1.9 วัฒนธรรมประเพณี วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีวัฒนธรรมประเพณีเหมือนวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธศาสนิกชนและชาวอีสานทั่วไป คือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยประเพณีที่ปฏิบัติตลอดปี ประกอบด้วย บุญข้าวจี บุญพะเหวด สงกรานต์ บุญบั้งไฟ เข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก ออกพรรษา

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) เมื่อพิจารณา พบว่า ด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม รายด้าน (n=30)

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (N=5)	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	4.30	0.505	มาก
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว	3.66	0.509	มาก
3. ด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	4.05	0.592	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3.85	0.552	มาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.84	0.720	มาก
โดยรวม	3.90	0.412	มาก

5. อภิปรายผล

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาบริบทวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาพบว่า วัดป่าวังน้ำเย็น ตั้งอยู่ที่บ้านวังน้ำเย็น หมู่ที่ 14 ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ถูกสร้างขึ้นมาจากความประสงค์ของหลวงปู่คำพันธ์ โฆสปัญโญ พระเกจิอาจารย์ชื่อดังภาคอีสาน ที่ได้มอบหมายให้พระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ ดำเนินการสร้างขึ้นจากการบริจาคที่ดินของญาติโยมชาวมหาสารคาม ซึ่งปัจจุบันมีเนื้อที่รวม 30 ไร่ มีพระครูปลัดทรงศักดิ์ นิราลโย เป็นเจ้าอาวาส และพระครูสุริยันต์ โฆสปัญโญ เป็นประธานสงฆ์ ทิศเหนือและทิศตะวันตกติดกับบ้านวังน้ำเย็น หมู่ที่ 14 ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทิศใต้ติดกับห้วยคะคาง ทิศตะวันออกติดกับถนนหลวงชนบท มีศาสนสถานี่สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ ศาลาหลวงปู่คำพันธ์ โฆสปัญโญ ศาลาปฏิบัติธรรมไม้สัก 112 ต้น ศาลาสมเด็จพระพุฒาจารย์ (สนิท ชวนปัญโญ ป.ธ.๙) มหาธาตุเจดีย์ศรีมหาสารคาม อุโบสถไม้ตะเคียนทอง หอระฆังเสาไม้ใหญ่ และกุฏิกรรมกร มีสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ประกอบด้วย ไฟฟ้า น้ำบาดาล จุดทิ้งขยะห้องน้ำ ลานจอดรถ จุดบริการเจลล้างมือแอลกอฮอล์ ร้านค้า และสะพานข้ามห้วยคะคาง ภายในวัดมีการจ้างชาวบ้านภายในชุมชนบ้านวังน้ำเย็น หมู่ที่ 14 มา

ประกอบอาชีพค้าขายดอกไม้/รูปเทียน ภาคในวัดจำนวน 1 คน และทำความสะอาดวัด จำนวน 11 คน พร้อมทั้งมีจิตอาสาสับเปลี่ยนกันมาทำความสะอาดเพิ่มเติม วัดป่าวังน้ำเย็นจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีโดดเด่นอย่างยิ่ง ทั้งทางพุทธศาสนา วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม เนื่องจากศาสนสถานภายในวัดมีการสร้างจากไม้เป็นหลัก มีกลิ่นอายความเป็นอีสานผสมล้านนา พร้อมทั้งมีวัฒนธรรมประเพณีเหมือนวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธศาสนิกชนและชาวอีสานทั่วไป คือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปนับถือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา นาคสกุล (2556: 9) ได้กล่าวว่า บริบท หมายถึง สถานการณ์แวดล้อมหรือความรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน และสภาพแวดล้อม ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง และสอดคล้องกับแนวคิดของ ครรชิต พุทธโกษา (2554: 9-10) ได้กล่าวว่า บริบท หมายถึง กระบวนการในการเข้าไปศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจเรื่องราวของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมในชุมชน การทำความรู้จักชุมชนก่อนที่จะลงมือทำงาน ถือเป็นหัวใจสำคัญและมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน เพราะนอกจากจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาได้อย่างตรงความต้องการและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนแล้ว การเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้งจะทำให้ดำเนินงานร่วมกับชุมชนได้ง่าย รวดเร็ว และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิลุบล คงเปรม (2559: 1329-1336) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ ชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า บริบทชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม อพยพมาจากตอนใต้ของสหภาพพม่า วิถีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพทำนา และยึดถือประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิสา โวหารกล้า (2558: 623-633) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนเกาะหาดทรายดำ ตำบลหงาว อำเภอมือง จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า บริบทชุมชนเกาะหาดทรายดำ มีความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีความน่าสนใจในด้านวิถีชีวิตแบบชาวประมง ภาพรวมด้านโครงสร้างพื้นฐานมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Charinda Wisersatana and Chanapa Nicrothanont (2021: 225-241) ได้ศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนกระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบกรณีศึกษา: ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีธรรมชาติแบบภูเขาที่ยังบริสุทธิ์สวยงาม อากาศเย็นตลอดทั้งปี และเป็นแหล่งที่มีใบเหมี้ยงขึ้นอยู่ตามธรรมชาติอย่างอุดมสมบูรณ์ ทั้งชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ก็มีทักษะเชิงบวก และให้ความสนใจในการพัฒนาชุมชนอย่างมาก

5.2 ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลแก้ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลแก้ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุดคือ สถานที่ท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญทางศาสนา อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ อยู่ในระดับมากตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลแก้ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ ชิตวรา ประดิษฐ์รอด (2557: 12) ได้กล่าวว่า แรงดึงดูดใจในการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการที่เกิดขึ้นจากการถูกกระตุ้นจากความต้องการที่เกิดขึ้นจากสภาวะภายในที่ต้องการอยากเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุที่จุดชนวนความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวหลังจากนั้นการตัดสินใจในการเลือกเดินทางไปยังที่ใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไป ณ จุดหมายปลายทางเหล่านั้น เพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ รวีวรรณ วิโรจน์วรรณ (2561: 96-109) ได้กล่าวว่า สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุดแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวสนใจและนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นฤทัย คงทอง และคณะ (2561: 249-272) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผลการศึกษาพบว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ในด้านสิ่งดึงดูดใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ กิติบุตร (2552: 91-102) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาชุมชนไทลื้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อ มีศักยภาพสูงด้านสิ่งดึงดูดใจ ทั้งธรรมชาติ ภูมิอากาศ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pinruthai Khongthong et al. (2018: 249-272) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผลการศึกษาพบว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีศักยภาพอยู่ในระดับมากในด้านสิ่งดึงดูดใจ

5.3 ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุด คือ มีสัญญาณโทรศัพท์ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก รองลงมา มีน้ำ/ไฟฟ้าเพียงพอ อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ มีขนส่งสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 21) ได้กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ สะดวกและอยากมาท่องเที่ยวอีกหรือพักอยู่นานขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การขนส่ง การสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำประปา ร้านจำหน่ายของที่ระลึกและบริการนำเที่ยว เป็นต้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2550: 19) ได้กล่าวว่า หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จูฑิตาภา บำรุงศิลป์ (2564: 78-94) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชนมีนบุรีอุปถัมภ์ อยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงหทัย เปรมชื่น และบุษกร สุขพร (2562: 2) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ชาวมอญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (\bar{X} =4.42,

S.D=0.66) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pattanun Atitang et al. (2021: 261-270) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางหุบเขาทะเลหมอก อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหุบเขาทะเลหมอก อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.51 มีคะแนนอยู่ในระดับมาก

5.4 ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุด คือ มีสภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ ไม่มีมลพิษสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ฝุ่นละออง กลิ่นน้ำชะล้างขยะเสียงดังรบกวนจากกิจกรรมอื่น ฯลฯ อยู่ในระดับมากตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542: 15) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งรอบ ๆ ตัวของแหล่งท่องเที่ยวที่รวมทั้งตั้งแต่สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ เช่น สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง คว้น สภาพน้ำตามแหล่งน้ำ และความสะอาดอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเอง และบริเวณข้างเคียง หากสภาพแวดล้อมเกิดเป็นปัญหา ย่อมจะส่งผลเสียให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดสภาพเสื่อมโทรม ลดคุณค่า และลดความประทับใจต่อนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับแนวคิดของ กุลวดี ละม้ายเงิน (2560: 6) ได้กล่าวว่า ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่รองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะอาดสบายและปลอดภัย โดยปกติสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้นรัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อให้บริการแก่ประชาชน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมและมี

ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบเสริม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรก นุ่นกล้า และคณะ (2564: 463-478) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก ตำบลคลองศก อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก ตำบลคลองศก อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารัน พรหมณ์แก้ว (2560: 2549-2567) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวที่กระทบต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองชะอำ ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชะอำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thatchaya Songitthisuk and Natanuj Chandavimol (2020: 29-43) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมุมมองของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 3 แหล่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.755)

5.5 ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามากที่สุด คือ มีสัญญาณโทรศัพท์ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว/ระเบียบข้อปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก รองลงมา มีการจัดสรรพื้นที่ในการใช้ประโยชน์เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ มีเจ้าหน้าที่/ระบบรักษาความปลอดภัยในการดูแลนักท่องเที่ยว อยู่ใน

ระดับปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พิทยวัฒน์ พันธศรี และคณะ (2561: 16) ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมดูแล การดำเนินงานการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับแนวคิดของ บุษบา สิทธิการ และสิริวัฒนา ไจมา (2552: 10) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ในแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีบริการด้านต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ธนาคาร ATM โรงพยาบาล และปั๊มน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติมา อินทะกุล และณัฐพร ตั้งเจริญชัย (2563: 53-70) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านโรงปม โดยรวม ทั้ง 13 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, SD.=0.52) และด้านการบริหารและจัดการ ($\bar{X}= 4.46$, SD.=0.56) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ จันทาภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา (2556: 143-156) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีนด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Narong Rojanasothorn (2012: 2) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนชาวมอญในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านหนองคู่-บ่อควา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวมอญบ้านหนองคู่-บ่อควา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาวมอญบ้านหนองคู่-บ้านบ่อควา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

5.6 ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุดคือ คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับ และน้อยที่สุด คือ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากคนในชุมชน และคนในชุมชนให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อมีการขอความช่วยเหลือ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 17) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการตลาดท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ภราเดช พิชัยวิเชียร (2542: 22) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในส่วนของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว จำเป็นที่ที่สุดคือการสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชนส่งเสริมเพิ่มเติมในด้านเศรษฐกิจของชุมชนและสังคมองค์ประกอบความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ความไม่รู้ในด้านต่าง ๆ ถ้าชุมชนไม่มีความเข้มแข็งก็จะมี การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดีที่จะเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์มั่นคงรวมถึงความก้าวหน้า นอกจากนั้นธุรกิจแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะต้องนำรายได้กลับคืนแก่ชุมชนท้องถิ่นเกิดประโยชน์ได้มากที่สุดร่วมกันกับผู้ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นจึงจะเกิดความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิชญา บุญคำ และวิจิตรา ศรีสอน (2560: 75-84) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้าน จำนวน 4 ด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามแผนอยู่ในระดับมากที่สุด การมีส่วนร่วมของประชาชนในผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจแก้ปัญหา วางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เหนือขวัญ บัวเผื่อน (2563: 667-684) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางรถม้าสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้ภาษาจีนในจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงาน ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางรถม้าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.49) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phatthanakan Tiapaiboon (2013: 5) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน บ้านหัวนอนวัด ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินค่าคะแนนอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยว และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ บุคคลที่สนใจ สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาวิจัยต่อได้
- 2) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้
- 3) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการเผยแพร่ และโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าเชื่อถือด้านศักยภาพได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มเติม
- 2) ควรมีการศึกษาจุดเด่นและจุดด้อย เพื่อนำมาผลมาใช้ในการปรับปรุงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2558). *คู่มือมาตรฐานประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กฤติมา อินทะกุล และณัฐพร ตั้งเจริญชัย. (2563). การศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(3), 53-70.
- กาญจนา นาคสกุล. (2556). *บริบท-ปริบท*. [ออนไลน์]. ได้จาก URL: <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=67>. [สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2565].
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). *ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://i-san.tourismthailand.org/1827/>. [สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2565].
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *วัดป่าวังน้ำเย็น อ.เมือง จ.มหาสารคาม*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://i-san.tourismthailand.org/5608/>. [สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2565].
- กุลวดี ละม้ายจีน. (2560). *องค์ประกอบของการท่องเที่ยว*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชิตวรา ประดิษฐ์รอด. (2557). *ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวปริมาตรของคณวิทย์ทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2542). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- ฐิตาภา บำรุงศิลป์. (2564). ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนมีนบุรีอุบลราชธานี กรุงเทพมหานคร. *Journal of Management Science Pibulsongkram Rajabhat University*, 3(2), 78-94.
- ดวงหทัย เปรมชื่น และบุษกร สุขพร. (2562). *การศึกษาศักยภาพของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ชาวมอญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- ดาริณ พราหมณ์แก้ว. (2560). สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวที่กระทบต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองชะอำ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 2549-2567.
- ดิเรก นุ่นกล้า และคณะ. (2564). ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(2), 463-478.
- นงลักษณ์ จันทาภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา. (2556). การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีนจังหวัดราชบุรี. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 24(2), 143-156.
- นิลุบล คงเปรม. (2559). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ ชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. (หน้า 1329-1336). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุษบา สิทธิการ และสิริวัฒนา ไจมา. (2552). *การพัฒนาบทบาทองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือของเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ปิ่นฤทัย คงทอง และคณะ. (2561). ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 5(2), 249-272.
- พระครูปลัดทรงศักดิ์ นิราลโย. (6 กุมภาพันธ์ 2565). *ข้อมูลวัดป่าวังน้ำเย็น*. สัมภาษณ์โดย. เวชกา เปล่งชัย. วัดป่าวังน้ำเย็น ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.

- พระครูโพธิสุวรรณคุณ. (2562). ทูตทางสังคม : แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(3), 1197-1216.
- พิทยวัฒน์ พันธะศรี และคณะ. (2561). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลเก็ง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภราเดช พยัทธิเชียร. (2542). การวางแผนตลาดการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการสอน, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รวีวรรณ วิโรจน์วรรณ. (2561). แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการปั่นจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว บริเวณพื้นที่บางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(3), 96-109.
- วิไลลักษณ์ กิตติบุตร. (2552). การวิจัยและพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 10(2), 91-102.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2550). ศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน. สนับสนุนงานวิจัย.
- สุพิชญา บุญคำ และวิจิตรา ศรีสอน. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(40), 75-84.
- เหนือขวัญ บัวเฟื่อน. (2563). การประเมินความต้องการจำเป็นของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางรถม้าสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้ภาษาจีนในจังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(3), 667-684.
- อลิสา ไหวหารกล้า. (2558). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนเกาะหาดทรายดำ ตำบลหงาว อำเภอเมือง จังหวัดระนอง. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6* (หน้า 623-633). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Pattanun Atitang et al. (2021). Guidelines for Tourism Development Tourism Management Misty Sea Path in Noppitam District Nakhon Sri Thammarat Province. *Rajapark Journal (Humanities and Social Sciences)*, 15(43), 261-270.
- Pinruthai Khongthong et al. (2018). The Potential of Cultural Tourism of Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat : The Foreign Tourists' Perspective. *Suratthani Rajabhat Journal*, 5(2), 279-272.
- Narong Rojanasothorn. (2012). *Potential of the mon community of cultural tourism management of Ban Nong Du-Bo Kao, Amphoe Pasang, Changwat Lamphun*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Thatchaya Songitthisuk and Natanuj Chandavimol. (2020). Potential Assessment of Ecotourism Attractions from Tourists' Perspective: A Case Study of Mae Sot District, Tak Province. *AL-NUR Graduate School Journal*, 15(29), 29-43.
- Phatthanakan Tiapaiboon. (2013). *Potential of Community Based Ecotourism At Hua-Noun Wat Community Mae-tom Sub - District, Bangkum District, Songkla Province*. Songkla: Prince of Songkla University.
- Charinda Wisersatana and Chanapa Nicrothanont. (2021). The lesson learned from Process for Community-based tourism management to be developed as Community-based tourism model Prototype: a case study of Ban Pa-Miang, Tambol Jae son, Amphur Muang-Pan, Lampang province. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 17(3), 225-241.